

УДК-378
3-41

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету

Серія:

Економічні науки

Заснований у 2000 р.

Випуск 18

Частина II

370287 P

Поверніть книгу не пізніше зазначеного терміну

ПВФ «Схід вантаж»

~~ЧИТАЛЬНИЙ
ЗАЛ~~

~~НАВЧАЛЬНИЙ
ФОНД~~

Черкаси

2007

ЧИТАЛЬНИЙ
ЗАЛ

ЗМІСТ

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

Качала Т.М., Миндра І.А. Регіональні форми організації АПК України в умовах становлення ринкових відносин	3
Дорофієнко В.В. Особливості формування стратегії соціально-економічного розвитку регіонів України в сучасних умовах господарювання	9
Павлов В.І., Мишко О.А. Регіональні особливості управління корпоративною власністю	13
Єфіменко Н.А. Проблеми розвитку машинобудівного комплексу центрального економічного регіону (на прикладі Київської області)	19
Одищов М.М. Аналіз конкурентного середовища ринку м'ясних продуктів регіону	24
Коляденко С.В. Мікроекономічний механізм регіоналізації агропромислової сфери	30
Шпильова В.О. Конкурентоспроможність торговельної послуги	33
Ходирева А.Є., Назаренко С.А., Демидов О.А. Дослідження економічної ефективності інвестиційної діяльності в сучасних умовах господарювання	36
Шпак Ю.В. Методологічні основи визначення ефективності розвитку виробництва АПК в ринкових умовах господарювання	40
Чиж В.І. Концепція організації обліку в управлінні затратами підприємства	46
Чвортко Л.А. Природний рух населення Східного Поділля та Центрального Придніпров'я як фактор формування трудового потенціалу регіону	50
Хвищун Н.В. Методика аналізу та оцінки передумов трансформації власності в житлово-комунальному господарстві регіону	55
Сазонець О.М. Інформаційні технології у світовому конкурентному середовищі	61
Солоха Д.В., Фесіна О.А. Формування регіональної системи моніторингу сталого економічного розвитку	64
Ковальська Л.Л. Економічні інструменти державного регулювання конкурентних відносин регіонів	68
Смирнов С.М., Смирнов В.М. Концепція управління фінансовою безпекою регіону	72
Заюкова М.С. Фінансово-економічна діяльність переробних підприємств регіону	76
Драгунова Т.А. Міграції сільського населення України: сучасні проблеми і наслідки для економіки регіонів	80
Григор О.О., Мироненко О.В. Сучасний стан інформаційного забезпечення стратегічного планування розвитку міст України	84
Вахович І.М. Сутність та значення фінансової безпеки в реалізації цілей сталого розвитку регіону	89
Газуда М.В. Шляхи подальшого удосконалення аграрних відносин у Закарпатській області	96
Ющенко А.М. Передумови раціонального ринку землі сільськогосподарського призначення	100

Пасенко В.М. Роль місцевого оподаткування в соціально-економічному розвитку регіону	104
Максименко Д.В. Вдосконалення системи формування кадрового потенціалу на підприємствах виноградарсько-виноробного підкомплексу Закарпаття	109
Ревть Ю.І. Проблеми застосування маркетингових стратегій просування туристичного продукту в сучасних умовах господарювання	115
Сясоєва Т.П. Фактори впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіону	119
Гайдук В.А. Формування конкурентного клімату макро- і мікросередовища регіону	122
Макаренко Л.М. Нерівномірність економічного розвитку регіонів України	126
Ваннева Э.А. Комплексная оценка экономической устойчивости строительного предприятия	129
Свида І.В. Маркетингове дослідження ринку готельних послуг Закарпатської області	136
Фурман Т.О. Організаційно-правові зміни у землекористуванні новостворених аграрних формувань регіону	143
Гевель В.В. Шляхи оптимізації валютного ризику в регіональних комерційних банках	146
Кондратюк В.В. Управління інформаційними потоками і ресурсами регіону за допомогою інструментарію логістики	150
Кравченко А.В. Організаційно-економічний механізм оцінки земель в умовах ринкових трансформацій	153
Марущак Н.П. Інвестиційні вкладення в людський капітал у системі розвитку регіональної економіки	156
Кушнірук В.С. Напрями інтенсифікації садівництва та ефективність його ведення в регіоні	161
Волчек Р.М. Зворотна вертикальна інтеграція як напрямок стратегії розвитку харчопереробних підприємств Одеського регіону	165
Шуршин В.О., Ткаченко Ю.В. Роль регіональної політики в забезпеченні економічної безпеки України	169
Лега Н.Ю. Формування ринкової інфраструктури в міському комплексі регіону	173
Суха Я.А. Особливості розвитку українського ринку іпотечного кредитування: регіональний досвід	178
Камінська І.М. Змістовні характеристики фінансової спроможності регіону	182
Грошелева О.Г. Врахування впливу конкурентоспроможності управлінського персоналу при оцінці поточного та стратегічного становища підприємства на ринку	189
Комеліна О.В. Регіональні важелі забезпечення структурно-технологічної перебудови виробництва	196
Діденко С.В. Роль сільськогосподарського землекористування у формуванні місцевих бюджетів	201
Коркоц О.М. Проблеми державного регулювання малого бізнесу в Україні	205
Кузьменко Р.В. Аналіз наслідків вступу України до світової організації торгівлі	209
Рожманов В.Г. Структурні особливості формування інвестиційного простору регіону	213

УДК 338.2(477.46)

**СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТ УКРАЇНИ**

Григор О.О., к. н. з держ. упр.,

Мироненко О.В.

Черкаський державний технологічний університет.

В статье рассмотрены проблемы применения стратегического планирования на основе отечественного опыта. Проанализировано современное состояние информационного обеспечения процесса создания и функционирования стратегических планов развития городов Украины.

На сучасному етапі функціонування вітчизняної економіки розробка та впровадження в дію стратегічних планів розвитку міст є одним із першочергових кроків на шляху до розбудови України як демократичної держави зі стабільною соціально орієнтованою економікою.

Відчутне зростання міжміської та міжрегіональної конкуренції, яке спостерігається в державі останніми роками, значно збільшує відповідальність місцевої влади щодо перспектив розвитку кожного окремого міста, району, області. Та, незважаючи на ці обставини, стратегічне планування розвитку міст не має належної підтримки з боку держави.

Найбільш помітною відсутністю такої підтримки стає в процесі формування інформаційної бази, яка є основою розробки будь-якого стратегічного плану. Адже запорукою успішності впровадження та реалізації стратегічних дій є достовірність та повнота інформації про сучасний стан, умови, тенденції та перспективи розвитку міста. На жаль, на сьогоднішній день отримання повної та достовірної інформації щодо економічних процесів у суспільстві є досить проблематичним.

Проблеми, пов'язані із формуванням інформаційного забезпечення в процесі створення стратегічного плану розвитку міста у сучасних умовах функціонування економіки України, є надзвичайно актуальними та потребують детального вивчення.

В останні роки розуміння місцевою владою та громадянами власної відповідальності за перспективи розвитку своїх міст та необхідності вже сьогодні створювати засади майбутнього добробуту кожної окремої громади визначає потребу в розробці оптимальної стратегії їх розвитку.

Увага до стратегічного планування в структурі місцевого управління пов'язана із процесами його децентралізації та підвищення ролі місцевого самоврядування, оскільки стратегічне планування – це систематичний процес, за допомогою якого громади малюють кар-

The problems of application of strategic planning based on the national experience are considered in this article. The modern state of information maintenance of the process of creation and functioning of strategic development plans for Ukrainian cities is analyzed.

тини власного майбутнього, визначають етапи та способи його досягнення, виходячи із місцевих ресурсів і потреб [1].

Стало економічно зростання неможливо досягти без запровадження в життя принципів місцевого самоврядування та розробки стратегічних планів розвитку міст України. Аналіз світового досвіду застосування стратегічних підходів у місцевому та регіональному управлінні дає всі підстави стверджувати, що протягом останніх десятиліть вони стали нормою управління в розвинених країнах і досить швидкими темпами впроваджуються в Україні.

Вітчизняна практика планування розвитку фактично зводиться до створення місцевою владою плану соціально-економічного розвитку міста на один бюджетний рік. Такий підхід негативно впливає не тільки на ефективність використання коштів та формування бюджетів, а й на визначення пріоритетів у розбудові економічної та соціальної сфер місцевих громад.

За визначених умов виникає необхідність у розробці не плану розвитку міста, а стратегії (стратегічного плану), яка була б спрямована не на задоволення короткострокових потреб міста, а на його довгостроковий розвиток.

Для цього, перш за все, необхідно сформулювати стратегічне бачення розвитку міста. На рис. 1 [3] зображено один із можливих варіантів моделі формування стратегічного бачення розвитку міста, яка враховує зростаючу динамічність змін у зовнішньому середовищі. Адже саме такі постійні зміни потребують застосування управлінських засобів налагодження результативної взаємодії місцевої влади з оточенням.

Підвищені вимоги громадян до діяльності органів управління зумовлюють необхідність чіткого визначення мети та місії стратегії розвитку міста, її завдань та очікуваних кінцевих результатів діяльності. Стратегічне планування розвитку міста повинно відбуватися за умов відкритості, прозорості, підзвітності та підконтрольності влади громадськості.

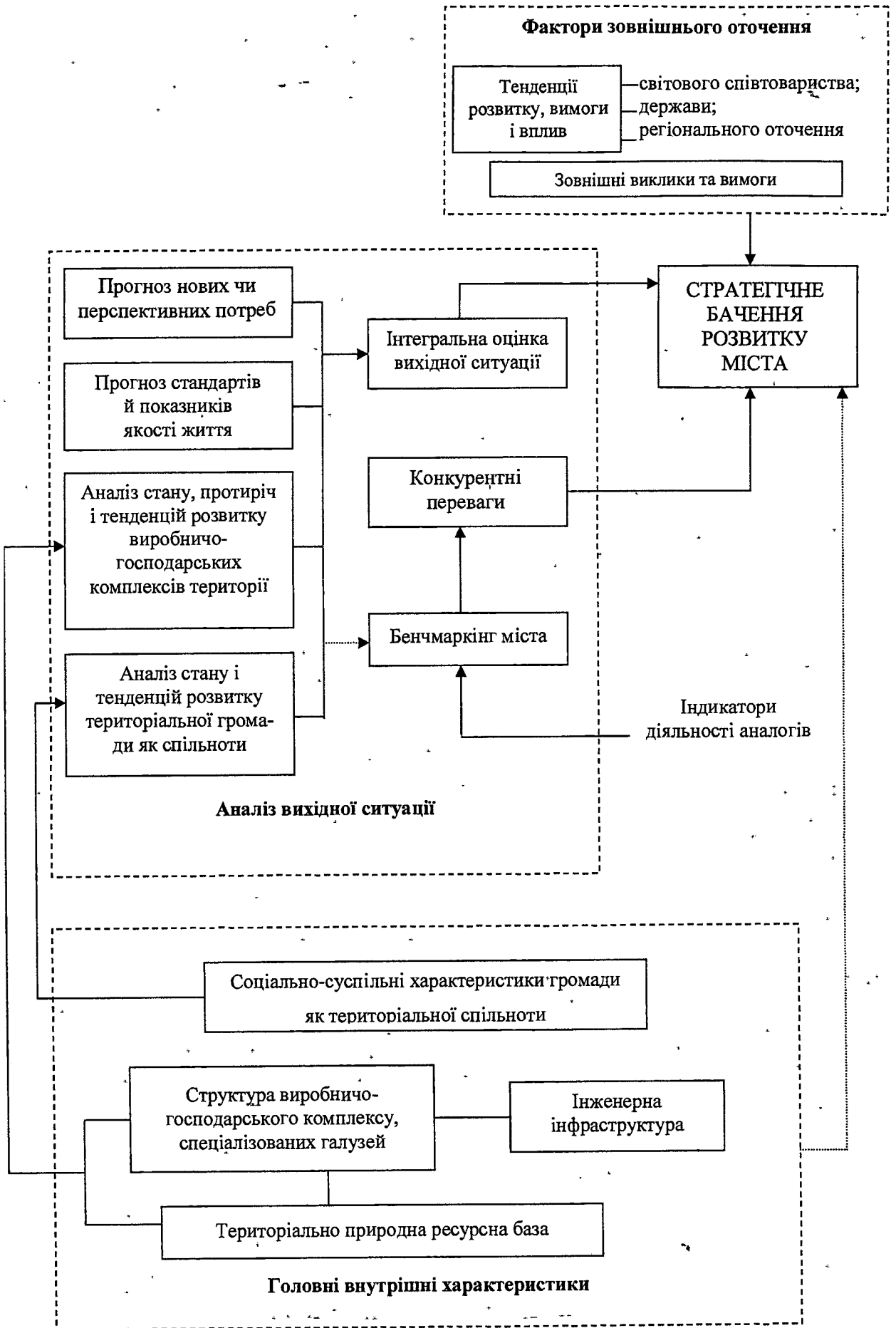

Рис. 1. Модель формування стратегічного бачення розвитку міста

Нині розробили та впровадили в життя стратегічний план розвитку міста 7 обласних центрів України, ще 4 міста знаходяться в процесі розробки. Кількість невеликих міст, які займаються розробкою стратегій власного розвитку, значно більша. На жаль, точна статистика щодо цих даних відсутня.

Як уже зазначалося, на сьогоднішній день у нашої державі вже існує певний досвід щодо розробки стратегій розвитку ряду міст України, який демонструє відсутність єдності методологічних підходів до вирішення цієї проблеми.

Більшість міст під час створення стратегічних планів користувалася як зарубіжним, так і вітчизняним досвідом розробки стратегій розвитку громад. Розглянемо декілька прикладів вітчизняного процесу стратегічного планування розвитку міст.

Івано-Франківськ є одним із найперших обласних центрів України, який став на шлях розробки та впровадження стратегічного плану розвитку міста. Ініціаторами започаткування проекту розробки стратегічного плану виступили відділ економіки виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради, Асоціація Економічного Розвитку Івано-Франківщини (громадська організація) та програма економічного розвитку Українсько-Канадського Бізнес-центру "Малий бізнес та економічний розвиток Івано-Франківщини".

Досвід Івано-Франківської області є унікальним, тому що ініціативи стратегічного розвитку громад вперше було започатковано Програмою економічного розвитку не в обласному центрі, а у трьох районах Івано-Франківської області (Верховинський, Рогатинський, Рожнятівський). Місто Івано-Франківськ, однак, хоч і підхопило ідею дещо згодом, виявило ініціативу та досягло успіху першим.

Комсомольськ Полтавської області розпочав створення плану розвитку міста на підставі аналізу досвіду роботи над стратегічним планом в м. Ітака США (місто-партнер у Програмі "Партнерство громад" Фондації Україна – США) і м. Івано-Франківськ та інформації, отриманої на семінарах, організованих координаторами Програми "Партнерство громад" та фахівцями Центрального українського регіонального навчально-го центру (м. Черкаси).

Модель, яка використовувалася у процесі розробки стратегічного плану м. Кам'янець-Подільський, була запропонована Фондацією "Україна – США" і мала за основу польський та американський досвід створення програм економічного розвитку.

Створення стратегічного плану розвитку м. Світловодськ Кіровоградської області проходило за участю провідних спеціалістів мерії

м. Спрінгфілд (шт. Іллінойс, США) та представників університету штату Іллінойс [1].

Для України близьким з точки зору початкових умов розвитку може бути досвід постсоціалістичних країн, зокрема Польщі, що має значний прогрес розвитку агентств регіонального розвитку (APP) [4].

У січні 2001 року створене у Донецьку APP "Донбас" запропонувало місту Краматорськ Донецької області взяти участь у проекті РАУСІ-00-0327-032 "Розбудова Стратегій місцевого розвитку в Україні на основі польського досвіду". Ця пропозиція стала поштовхом для розробки та запровадження стратегічного плану розвитку Краматорську, який був затверджений на сесії міської ради вже в липні 2002 року.

Отже, як уже зазначалося, вітчизняний досвід стратегічного розвитку міст свідчить про відсутність єдності підходів до процесу його здійснення.

Незважаючи на те, що досвід стратегічного планування розвитку міст (регіонів) доводить його значний позитивний вплив на підвищення результативності місцевого управління, проведений аналіз проблемних аспектів його застосування в Україні дає змогу акцентувати увагу на окремих моментах, що стимулюють подальші дослідження у відповідних напрямках.

Розглянемо більш докладно проблеми застосування стратегічного планування розвитку на основі аналізу вітчизняного досвіду, що був проведений Київським Центром Інституту Схід-Захід.

Київський Центр Інституту Схід-Захід вважає актуальним опрацювання загальних основ методики розроблення Стратегій розвитку міст, які б увібрали в себе позитивний досвід авторів існуючих чи розроблюваних Стратегій відповідних міських рад та міськвиконкомів, їх бачення шляхів дальшого вдосконалення таких робіт з урахуванням результатів їх реалізації, нових нормативно-правових актів, що впливають на спрямованість та механізми реалізації стратегій, підготовлених методичних рекомендацій щодо започаткування стратегій регіонального розвитку тощо [1].

Представниками Київського Центру Інституту Схід-Захід був проведений круглий стіл "Розробка та реалізація стратегій розвитку міст: вітчизняний досвід", у ході якого, крім обговорення актуальних питань стратегічного планування міст, було здійснено опитування представників 10 міст України, в тому числі дев'яти, які раніше вже розробили стратегію, та одного, яке знаходиться в процесі розробки.

Робота щодо розробки стратегічних планів цих міст проводилася різними авторськими колективами, кожен із яких мав власне бачення завдань, змісту та шляхів реалізації стратегії. Та, не-

зважаючи на це, у своєму ставленні до проблеми інформаційного забезпечення процесу стратегічного планування переважна більшість авторів виявила одноставність: "Повнота і доступність інформаційної бази бажають бути ліпшими."

Практично в усіх відповідях відмічається недосконалість існуючої інформаційної бази, необхідної розробникам стратегії, та недостатня доступність джерел інформації. В деяких відповідях стверджується необхідність законодавчого встановлення порядку інформаційного забезпечення розроблення стратегій [1].

Отже, аналіз отриманих результатів опитування вказує на певну тенденцію, що є характерною для кожного міста нашої країни. Інформаційне забезпечення розробки стратегічного плану розвитку міста надзвичайно ускладнено, по-перше, відсутністю чіткого уявлення розробників стратегій про необхідні та можливі джерела інформації, по-друге, складнощами отримання офіційної інформації від органів статистики, податкової інспекції, пов'язаними з конфіденційністю такої інформації.

Крім цього, спостерігається повна відсутність систематичності роботи у сфері збору, обробки та поширення інформації не тільки в процесі розробки, а й реалізації стратегічного плану розвитку міста.

Для вирішення цієї проблеми необхідно приділити значну увагу створенню та функціонуванню інформаційної бази стратегічного планування розвитку міст. Така база даних повинна сприяти "зустрічі" потреб місцевої економіки з інтересами представників бізнесу.

Інформаційною основою складання стратегії, як правило, є генеральний план міста, що містить систему впорядкованих даних про сучасний стан, умови та перспективи його розвитку. Крім того, інформаційну базу розроблення стратегії становлять:

- статистичні та адміністративні дані, що характеризують динаміку розвитку і сучасний стан міста (в т. ч. його соціально-економічний паспорт) порівняно з аналогічними показниками в середньому по відповідній області та Україні в цілому;

- прогнозні та проектні дані центральних та відповідних місцевих органів виконавчої влади, міськвиконкому, відповідні розробки науково-дослідних та проектних інститутів;

- аналітичні матеріали Фонду сприяння місцевому самоврядуванню при Президентові України, Асоціації міст України;

- результати соціологічних опитувань жителів міста;

- програми (пропозиції) місцевих громадських організацій, підприємницьких структур;

- відповідний вітчизняний та зарубіжний досвід щодо розроблення стратегій розвитку міст [2].

На сьогоднішній день необхідна для цього інформація знаходиться у різних ізольованих один від одного відомствах. Це призводить до ускладнення процесу збору, акумулювання та оновлення інформації, а також унеможливорює оперативне її використання.

Отже, створення єдиної інформаційної бази дозволить:

- визначати можливості місцевого (регіонального) розвитку;

- використовувати доступні ресурси;

- ознайомлюватися з маркетинговими дослідженнями тенденцій розвитку промисловості та окремих видів продукції;

- вивчати місцевий бізнес з метою не тільки розширення вже існуючого, а й започаткування нового.

Забезпечення підприємців необхідною інформацією для розширення або створення нового бізнесу є досить важливою складовою загального процесу стратегічного розвитку міста (регіону). Підприємці потребують інформації, яка допомогла б їм розширити виробництво, відкрити нові крамниці або започаткувати новий бізнес чи знайти ділових партнерів.

Представники бізнесу очікують знайти на інтернет-сторінці місцевої влади чи агентства (асоціації) регіонального розвитку інформацію, що допоможе полегшити процес розширення чи започаткування бізнесу, наприклад інформацію щодо особливостей оподаткування чи отримання ліцензії на певний вид діяльності і т. ін.

На жаль, на сьогоднішній день більшість міст та областей України не в змозі запропонувати вітчизняним та іноземним підприємцям таку інформаційну підтримку. Для отримання необхідних даних бізнесменам необхідно звертатися до декількох різних установ.

Недостатньо відпрацьованим також є механізм, за яким некомерційні, громадські та інші організації мали б змогу отримати підтримку власних ініціатив щодо організації громадських слухань та експертизи міських стратегічних проектів.

Такий стан речей є неприпустимим, оскільки стратегічне планування повинне служити засобом запобігання потенційним конфліктам та вирішення тих, що виникають у процесі узгодження інтересів. Технологія стратегічного планування розвитку міста повинна органічно імплантувати в процес управління елементи демократизації через залучення активної частини населення до участі в прийнятті ключових стратегічних рішень.

Тобто йдеться про завчасне узгодження інтересів місцевої влади з громадськістю та підприємцями. При цьому виникають ефекти прямого та зворотного зв'язку:

- підвищується інформованість місцевої влади про проблеми громади, що дозволяє більш обґрунтовано визначати пріоритети діяльності та розвитку;

- зростає обізнаність підприємців стосовно намірів місцевої влади, що зміцнює цілеспрямованість та стабільність економічного розвитку громади.

Демократична складова стратегічного планування забезпечує налагодження взаємозв'язків зі стратегічно важливою громадськістю, зменшує ймовірність виникнення конфліктних ситуацій та забезпечує підтримку виборцями прийнятих за їхньою участю планів під час їх реалізації [3].

Аналіз вітчизняного досвіду вказує на відсутність ефективних прямого та зворотного зв'язків між тими, хто займається розробкою стратегії, та підприємцями й пересічними громадянами, для поліпшення добробуту яких, власне, вона і розробляється.

Неефективність таких зв'язків суперечить концепції та ідеї соціальної спрямованості Стратегії розвитку міста, а отже, лишає первісного сенсу розробку і впровадження будь-якого стратегічного плану розвитку міста та перетворює його із дієвого інструменту отримання та збереження конкурентних переваг міста у боротьбі за інвестиції, висококваліфіковану робочу силу та передові позиції у міжнародній співпраці у ще одну вітчизняну бюрократичну формальність.

Проведений аналіз вітчизняного досвіду стратегічного планування розвитку міст та інформаційного забезпечення даного процесу свідчить про існування практичної потреби та наукового інтересу до впровадження методології застосування стратегічних підходів до місцевого управління, оскільки розробка цієї проблеми в науковому і прикладному аспектах є вкрай недостатньою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розробка та реалізація Стратегій розвитку територіальних громад: вітчизняний досвід / Київ. Центр Інституту Схід-Захід; За ред. С. Максименка та ін. – К.: Дата Банк Україна, 2003. – 272 с.
2. Розробка Стратегії розвитку територіальної громади: загальні засади методики / Київ. Центр Інституту Схід-Захід. – К.: Дата Банк Україна, 2002. – 232 с.
3. Шаров Ю.П. Методологічні засади стратегічного планування в муніципальному менеджменті: Дис. ... д-ра наук з держ. управління / Українська академія держ. управління при Президентіві України. – К., 2002. – 396 с.
4. Петкова Л.О. Економічне зростання в Україні: регіональний вимір. – Черкаси: ЧДТУ, 2004. – 271 с.
5. www.usukraine.org/cpp
6. www.smalltowns.ru/
7. www.aedif.if.ua